

RUS TILINI O’QITISHDA TA’LIM METODLARIDAN FOYDALANISH

Eliyeva Niluzar Sadriddin qizi

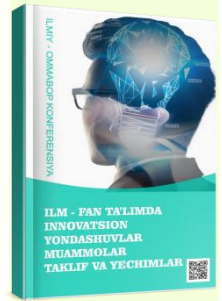
Buxoro viloyat Vobkent tuman

10-umumiy o'rta ta'lim maktabi rus tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Til o’rgatishdagi imkoniyatlarni aniqlash va ularni yuzaga chiqarishda o’qituvchining bilimi, ijodkorligi, talabalarni o’z faniga nisbatan muhabbatini uyg’ota olishi, talaba bilan hamkorlik munosabatini o’rnatish hozirgi davr talabini taqozo etadi. Qaror chet tillarini o’rgatishni yanada rivojlantirish, xalqaro standartlariga muvofiq umumta’lim maktablari, kasb-hunar kollejlari va akademik litseylar, oliy ta’lim muassasalari uchun chet tillarini yuqori darajada egallagan malakali o’qituvchilarini tayyorlash darajasi va sifatini yuksaltirish chora-tadbirlarini amalga oshirishni ta’minlash maqsadida qabul qilindi. Shu bilan birga aytish joizki, har bir o’rganilayotgan tilning o’ziga xos qonun-qoidalari, sir-sinoatlari mavjud.

Kalit so’zlar: Ta’lim, tarbiya, metodlar, texnologiya

Ta’lim metodi - o’qituvchining o’quvchilar bilan muntazam qo’llaydigan, o’quvchilarga o’z aqliy qobiliyatlarini va qiziqishlarini rivojlantirish, bilim va ko’nikmalarini egallay hamda ulardan amalda ham foydalanish imkonini beruvchi ish usulidir. Belgilangan ta’lim berish maqsadiga erishish bo’yicha ta’lim beruvchi va ta’lim oluvchilar o’zaro faoliyatini tashkil etishning tartibga solingan usullar majmuasi hisoblanadi. Suxbat metodi bu - o’quvchi shaxsini g’ayaviy, ma’naviy,

axloqiy jihatdan shakllantirishda o'qituvchining jonli so'zi eng ta'sirchan usullardan biri hisoblanadi. Suhbat uchun mavzu tanlashda uning mazkur sinf o'quvchilari uchun har tomonlama mosligi, dolzarbligi muhim ahamiyatga ega. Suhbat quyidagi mavzularda uyushtirilishi mumkin.

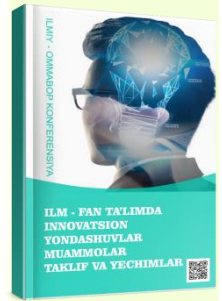
Etik mavzular (ijtimoiy, ma'naviy, axloqiy, jamoa orasida o'zini tutish qonunqoidalari)

Estetik mavzular (tabiat go'zalligi, inson go'zalligi, shaxslararo munosabatlar)

Siyosiy mavzular (davlatning ichki va tashqi siyosati, dunyo voqealari, xalqaro munosabatlar).

Ta'lim va bilishga oid mavzular (koinot va hayvonot dunyosi va boshqalar) kabi mavzularda suhbat tashkil etish ijodiy natija beradi.

Suhbat davomida o'quvchilarga ularning o'z fikrini erkin ifoda etishlari hamda mustaqil fikr yuritishlariga imkon beruvchi savollar bilan murojaat etish juda muhimdir. Bu borada bahs-munozaraning ham katta ahamiyati bor. Hikoya metodi bunda o'quvchilar odatda turli xil misollar bilan boyitilgan hikoyalarga qiziqishadi va ularni sevib tinlashadi. Ularga xalq o'tmishi, ertak qahramonlarining hayoti, ularning ko'rsatgan jasoratlari haqida so'zlab berish mumkin. Shuningdek, ommaviy axborot vositalari, gazetalar, jurnallar, radiotelevideniyaedagi malumotlar ham o'quvchilarni aslo befarq qoldirmaydi. Suhbat yokki hikoya mavzusining o'quvchilar tomonidan tanlanishi, ularning mazmunli va qiziqarli o'tishini ta'minlaydi. Buning natijasida o'quvchilar ilgari surilayotgan bu mavzuga e'tiborsiz bo'lishmaydi. O'z fikrlarini erkin ravishda bildiradi. Bu esa fikrlarini rivojlanishiga olib keladi. Bu borada birinchi Prezidentimiz I.Karimov ham "Agar bolalar erkin fikrlashni o'rganmasa, berilgan ta'lim samara uchuni past bo'lishi

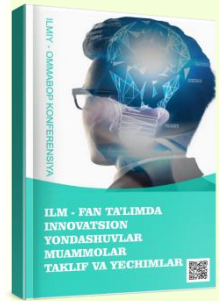
muqarrar” degan fikrni bildirgan edilar. Shuning uchun bolalarni erkin fikrlashga undashimiz, ularning dunyoqarashini boyitib borishimiz kerak.

O‘z-o‘zini tarbiyalash metodi bu - o‘quvchilarning o‘zini o‘zi idora qilish va o‘quvchilarning turli organlari faoliyatida faol ishtirok etishni ta’minlash, ijtimoiy mavqeini oshirishning ta’sirchan vositasidir.

O‘z-o‘zini baholash metodi bunda xatti-harakatlari, fazilatlari, xulqatvorini tahlil qilish, asosida o‘z shaxsiga baho berishga yo‘naltirilgan faoliyat turi hisoblanadi. O‘quvchi o‘z-o‘zini baholash qiyin, lekin ularni bunga yetarlicha tayyorlash mumkin. Buning uchun o‘quvchi o‘z burchini tushunishi, tahsil va tarbiya olish uchun sababli asos bo‘lishi, ya’ni tarbiyalanishni xohlashi, o‘z - o‘zini takomillashtirishga intilishi lozim. Bu usul ularga o‘zlariga chetdan turib, xolisona baho berishga yordam beradi.

Rag‘batlantirish metodi bu - o‘quvchilarning faoliyatiga, xatti harakatiga ijobiy baho berish, asosida unga ishonch bildirish, ko‘nglini ko‘tarish va ularni qo‘llab-quvvatlash usuli hisoblanadi. O‘qituvchi doimiy ravishda o‘quvchilaridagi o‘zgarishlarni kuzatib borishi, ularga nisbatan e’tiborli bo‘lishi kerak bo‘ladi. Shundagina, o‘quvchilar o‘zlarini e’tiborsiz qolodik deb bilmaydilar. Doimo e’tibordaman deb o‘ylab, rivojlanishga, oldinga intilishga harakat qilib boradilar. O‘qituvchi hamma o‘quvchilariga nisbatan jamoada adolatli bo‘lishi kerak. Shunda o‘quvchilari ustozini hurmat qilishadi, bilimlarni to‘g‘ri baholashlariga ishonishadi. Ustozlar shu tariqa, o‘z jamoasida o‘z o‘rinlarini topishadi.

Talabalarimiz rus tilini qanday qilib yaxshilay olishlarini so‘rashganda, ularga qanday maslahat berasiz? O‘qituvchilar ko‘pincha quyidagilarni maslahat

berishadi: ko'plab rus tillarini tinglash, so'zlarni tez-tez qayta ko'rib chiqish, tilni o'rganish va grammatikaning ma'noga qanday ta'sir qilishini tushunish. O'qituvchi juda ko'p yordam berishi mumkin, ammo talabalar haqiqatan ham ilgarilab ketishlari uchun sinfda o'tkazadigan vaqt yetarli emas; ularga darsdan tashqari vaqtlarda ham ko'plab mashqlar kerak. O'qituvchi uchun talabalar darsdan tashqari vaqtlarda nima qilayotganini ko'rib chiqish va rus tilini takomillashtirish bo'yicha ko'rsatma berish juda muhimdir. Bu uy vazifasini belgilashdan tashqarida va talabalar har kuni rus tilida ko'nikmalarini rivojlantirish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan vositalar va manbalarni o'z ichiga olishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Babkina N. V. O'quv jarayonida rivojlanayotgan o'yinlar va mashqlardan foydalanish // Boshlang'ich maktab-1998 — №

Barinova E. A., Bojenkova L. F., Lebedev V. I. Rus tili metodologiyasi. — M., 1974.

Bondarenko S. M. Maktabda rus tilini o'qitish metodikasi. — M., 1979.

Vlasenkov A. I. Rus tilini o'qitishni rivojlantirish. — M., 1983.

Granik G. G. Maktabda rus tili. — M., 1972.